Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 27 oktober 2016*

”Begäran om förhandsavgörande — Civilrättsligt samarbete — Domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar — Förordning (EG) nr 2201/2003 — Artikel 15 — Överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat — Tillämpningsområde — Villkor för tillämpning — Bättre lämpad domstol — Barnets bästa”

I mål C-428/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Supreme Court (Förvaltningsöverdomstolen, Irland) genom beslut av den 31 juli 2015, som inkom till domstolen den 4 augusti 2015, i målet

Child and Family Agency

mot

J. D.,

ytterligare deltagare i rättegången:

R. P. D.,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna M. Vilaras, J. Malenovský (referent), M. Safjan och D. Šváby,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 12 maj 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Child and Family Agency, genom L. Jonker, solicitor, T. O’Leary, SC, och D. Leahy, barrister,

— D, genom I. Robertson, solicitor, M. de Blacam, SC, samt G. Lee, BL,

— barnet R. P. D., genom G. Irwin, solicitor, G. Durcan, SC, S. Fennell, BL, och N. McDonnell, BL,

* Rättegångsspråk: engelska.

— Irland, genom E. Creedon, L. Williams och A. Joyce, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av A. Carroll, BL,

— Tjeckiens regering, genom M. Smolek och J. Vláčil, båda i egenskap av ombud,

— Slovakiens regering, genom B. Ricziová, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin, i egenskap av ombud,

och efter att den 16 juni 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, 2003, s. 1, och rättelse i EUT L 82, 2013, s. 63).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Child and Family Agency (Nämnden för stöd till barn och familjer, Irland) (nedan kallad nämnden) och J.D. Målet rör den situation i vilken J.D.:s andra barn, den minderårige R, befinner sig.

Tillämpliga bestämmelser

3 I skälen 5, 12, 13 och 33 i förordning nr 2201/2003 anges följande:

”(5) För att säkerställa att alla barn behandlas lika omfattar denna förordning alla avgöranden om föräldraansvar, inklusive åtgärder för att skydda barnet, oberoende av eventuella anknytningar till ett äktenskapsmål.

…

(12) De behörighetsregler som fastställs i denna förordning i fråga om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa, särskilt kriteriet om närhet. Det innebär att behörigheten i första hand skall ligga hos domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist, med undantag av vissa fall då barnets vistelseort ändras eller efter en överenskommelse mellan de personer som har föräldraansvar.

(13) Med hänsyn till barnets bästa medger denna förordning att den behöriga domstolen i undantagsfall och på vissa villkor överför målet till en domstol i en annan medlemsstat om denna är bättre lämpad att pröva målet. I detta fall bör dock den andra domstol där talan har väckts inte tillåtas överföra målet till en tredje domstol.

…

(33) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Den syftar särskilt till att säkerställa respekt för barnets grundläggande rättigheter enligt artikel 24 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.”

4 I artikel 1 i förordning nr 2201/2003, som har rubriken ”Tillämpningsområde”, föreskrivs följande:

”1. Denna förordning skall, oberoende av domstolstyp, tillämpas på civilrättsliga frågor om

…

b) tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar.

2. Frågorna enligt punkt 1 b kan bland annat röra

a) vårdnad och umgänge,

…

d) placering av barnet i familjehem eller på en institution,

…”

5 Det framgår av artikel 2.7 att i denna förordning används nedan angivna beteckningar med efterföljande betydelser:

”föräldraansvar: alla rättigheter och skyldigheter som en fysisk eller juridisk person har tillerkänts genom en dom, på grund av lag eller genom en överenskommelse med rättslig verkan, med avseende på ett barn eller dess egendom. Föräldraansvar omfattar bland annat vårdnad och umgänge.”

6 Förordningens kapitel II har rubriken ”Domstols behörighet” och innehåller bland annat avsnitt 2 med rubriken ”Föräldraansvar”. Där uppställs i artiklarna 8–15 en samling regler om behörigheten för medlemsstaternas domstolar på detta område.

7 Artikel 8 i denna förordning har rubriken ”Allmän behörighet”. I punkt 1 i denna artikel föreskrivs följande:

”Domstolarna i en medlemsstat skall vara behöriga i mål om föräldraansvar för ett barn som har hemvist i den medlemsstaten vid den tidpunkt då talan väcks.”

8 Artikel 15 i förordning nr 2201/2003 har rubriken ”Överföring till en domstol som är bättre lämpad att pröva målet”. Där föreskrivs följande:

”1. I undantagsfall får de domstolar i en medlemsstat som är behöriga att pröva målet i sak, om de anser att en domstol i en annan medlemsstat, som barnet har en särskild anknytning till, är bättre lämpad att pröva målet eller en specifik del av målet och om det är till barnets bästa,

a) låta handläggningen av målet eller den aktuella delen av målet vila och ge parterna tillfälle att väcka talan vid domstolen i den andra medlemsstaten, i enlighet med punkt 4, eller

b) anmoda domstolen i den andra medlemsstaten att utöva sin behörighet i enlighet med punkt 5.

2. Punkt 1 skall tillämpas

a) på begäran av någon av parterna, eller

b) på initiativ av domstolen, eller

c) på begäran av en domstol i en annan medlemsstat till vilken barnet har en särskild anknytning, i enlighet med punkt 3.

Överföring på initiativ av domstolen eller på begäran av en domstol i en annan medlemsstat får emellertid inte ske om det inte godtas av åtminstone en av parterna.

3. Barnet skall anses ha en särskild anknytning till en medlemsstat, enligt punkt 1, om

a) barnet, efter det att talan väckts vid den domstol som avses i punkt 1, har fått hemvist i den medlemsstaten, eller

b) barnet har haft hemvist i den medlemsstaten, eller

c) barnet är medborgare i den medlemsstaten, eller

d) någon av personerna med föräldraansvar har hemvist i den medlemsstaten, eller

e) tvisten rör åtgärder till skydd för barnet i samband med förvaltning eller bevarande av eller förfogande över egendom som tillhör barnet och som finns i den medlemsstaten.

4. Den domstol i en medlemsstat som är behörig att pröva målet i sak skall föreskriva en tid inom vilken talan måste väckas vid domstol i den andra medlemsstaten enligt punkt 1.

Om talan inte har väckts inom denna tid skall den domstol vid vilken talan väckts fortsätta att utöva behörighet, i enlighet med artiklarna 8–14.

5. Domstolarna i den andra medlemsstaten får, om det på grund av särskilda omständigheter i målet är till barnets bästa, förklara sig behöriga inom sex veckor från det att talan väcks på grundval av punkt 1 a eller 1 b. I så fall skall den domstol där talan först har väckts förklara att den inte är behörig. I annat fall skall den domstol där talan först har väckts fortsätta att utöva sin behörighet i enlighet med artiklarna 8–14.

6. Domstolarna skall samarbeta vid tillämpningen av denna artikel, antingen direkt eller via de centralmyndigheter som har utsetts i enlighet med artikel 53.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

9 D är medborgare i Förenade kungariket.

10 År 2010 placerades hennes första barn på en institution i Förenade kungariket, till följd av att det konstaterats att D led av en personlighetsstörning som kvalificerades som ”asocialt beteende” och även hade utövat fysiskt våld mot barnet.

11 Då D fortfarande var bosatt i den medlemsstaten deltog hon den 27 augusti 2014 i en prenatal utredning som socialtjänstmyndigheten på bosättningsorten genomförde inför födseln av hennes andra barn, R, med hänsyn till hur hennes medicinska bakgrund och familjebakgrund såg ut. Av utredningen framgick bland annat att D hade visat prov på kärlek till sitt första barn, att hon var positivt inställd till R:s födelse, att hon hade förberett sig inför den och att hon, framför allt, hade uttryckt sin vilja att samarbeta med socialarbetare i detta avseende. De behöriga myndigheterna bedömde dock att R, direkt efter födseln, skulle placeras i familjehem, i väntas på att ett adoptionsförfarande skulle inledas av tredje part.

12 D sade då upp sin hyresrätt och sålde sina tillhörigheter i Förenade kungariket, för att därefter bosätta sig i Irland den 29 september 2014. R föddes i denna andra medlemsstat den 25 oktober 2014. Sedan dess är de båda bosatta där.

13 Kort efter det att R hade fötts inkom nämnden med en ansökan till den behöriga District Court (distriktsdomstol, Irland) om placering av barnet utanför hemmet. Ansökan ogillades dock på grund av att den åberopade bevisningen, som var baserad på hörsägen från Förenade kungariket, betraktades som otillåten.

14 Efter att avgörandet överklagats av nämnden till behörig Circuit Court (regiondomstol, Irland), förordnade den domstolen om en provisorisk familjehemsplacering för R. Detta beslut har sedan dess förnyats med regelbundna mellanrum. D erhöll dock en rätt till regelbundet umgänge med sitt barn, vilken hon också har utnyttjat.

15 Nämnden inkom även med en ansökan till High Court (Förvaltningsöverdomstolen, Irland) om att målet skulle överföras till High Court of Justice (England & Wales) (Överdomstolen (England och Wales), Förenade kungariket), med tillämpning av artikel 15 i förordning nr 2201/2003. Ansökan stöddes av R:s förmyndare.

16 I dom av den 26 mars 2015 slog High Court (Förvaltningsöverdomstolen) fast att nämnden kunde begära att High Court of Justice (England & Wales) (Överdomstolen (England och Wales), Förenade kungariket) skulle utöva sin behörighet i det aktuella målet.

17 D ansökte om prövningstillstånd för att kunna överklaga den domen direkt vid Supreme Court (Högsta domstolen, Irland), vilken – efter att ha hört parterna – beviljade prövningstillstånd.

18 I beslutet om hänskjutande har Supreme Court (Högsta domstolen) för det första ställt sig frågan om artikel 15 i förordning nr 2201/2003 kan tillämpas i ett förvaltningsrättsligt mål rörande placering av ett barn utanför hemmet, såsom i förevarande fall, trots att det inte samtidigt pågår något mål i Förenade kungariket och trots att en nödvändig följd av att domstolarna i den medlemsstaten förklarar sig behöriga således är att socialtjänstmyndigheterna i den medlemsstaten därefter accepterar att pröva R:s fall, genom att inleda ett domstolsförfarande med stöd av nationell rätt i Förenade kungariket.

19 Vidare har den hänskjutande domstolen ställt sig frågan hur begreppet ”barnets bästa”, som det hänvisas till i artikel 15 i förordning nr 2201/2003, ska tolkas. Den hänskjutande domstolen anser att denna artikel inte innehåller något krav på att en domstol som normalt är behörig att pröva ett mål men som avser att överföra målet till en domstol i en annan medlemsstat som den första domstolen anser är bättre lämpad att pröva målet, ska genomföra en fullständig utredning av vad som är barnets bästa. Den hänskjutande domstolen anser att den domstol som normalt är behörig att pröva målet snarare ska göra en summarisk bedömning av frågan, utifrån principen att det är till barnets bästa att det är den domstol som är bäst lämpad att bedöma situationen som ska göra detta, och att det ankommer på domstolen i den andra medlemsstaten att göra en mer djupgående utredning.

20 Den hänskjutande domstolen undrar vidare över vilka faktorer som ska beaktas i samband med denna summariska bedömning. Den konstaterar att D:s flytt från Förenade kungariket till Irland före R:s födelse var helt och hållet laglig, men frågar sig samtidigt om det trots detta är möjligt att beakta det faktum att skälet till flytten var att D befarade att hennes barn skulle omhändertas av socialtjänstmyndigheterna i Förenade kungariket.

21 Supreme Court (Högsta domstolen) beslutade under dessa omständigheter att vilandeförklara målet och att ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Är artikel 15 i förordning nr 2201/2003 tillämplig på en förvaltningsrättslig ansökan till domstol om åtgärder till skydd för barn, som ingetts av en lokal myndighet i en medlemsstat, när en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig blir att ett nytt domstolsförfarande måste inledas av ett annat organ enligt annan lagstiftning och, eventuellt, avseende andra faktiska omständigheter?

2) Om så är fallet, i vilken utsträckning, om någon, ska en domstol beakta huruvida en ansökan med stöd av artikel 15 i förordning nr 2201/2003, ifall den beviljas, skulle påverka rätten till fri rörlighet för de berörda personerna?

3) Om ’barnets bästa’ i den mening som avses i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 enbart avser forumfrågan, vilka omständigheter får domstolen beakta under denna rubrik som inte redan har beaktats vid bedömningen av huruvida en annan domstol är ’bättre lämpad’?

4) Får en domstol vid prövningen enligt artikel 15 i förordning nr 2201/2003 beakta materiell rätt, processrättsliga bestämmelser eller domstolarnas praxis i den aktuella medlemsstaten?

5) I vilken utsträckning ska en nationell domstol vid prövningen enligt artikel 15 i förordning nr 2201/2003 beakta de särskilda omständigheterna i ärendet, inklusive en mors önskan att undkomma socialtjänsten i hemlandet genom att föda sitt barn i en annan jurisdiktion med ett socialtjänstsystem som hon uppfattar som mer förmånligt?

6) Exakt vilka omständigheter ska beaktas av nationell domstol för att fastställa vilken domstol som är bäst lämpad att avgöra ärendet?”

Förfarandet vid domstolen

22 Den hänskjutande domstolen ansökte om handläggning av målet enligt förfarandet för brådskande mål om förhandsavgörande i enlighet med artikel 23a i stadgan för Europeiska unionens domstol och artikel 107 i domstolens rättegångsregler.

23 Den 14 augusti 2015 beslutade domstolen, på förslag av referenten och efter att ha hört generaladvokaten, att inte bifalla ansökan, därför att de omständigheter som hade anförts till stöd för ansökan inte visar att målet är av en sådan brådskande art att det motiverar en tillämpning av detta förfarande.

24 Dock beslutades det att målet ska avgöras med förtur med stöd av artikel 53.3 i rättegångsreglerna.

Prövning av ansökningarna om återupptagande av den muntliga delen av förfarandet

25 Efter det att generaladvokatens förslag till avgörande hade föredragits den 16 juni 2016 ansökte nämnden och Irland, genom handlingar som inkom till domstolens kansli den 5 respektive den 19 augusti 2016, om att den muntliga delen av förfarandet skulle återupptas. De gjorde gällande att den hänskjutande domstolens beskrivning av den processuella bakgrunden behövde förtydligas.

26 Enligt artikel 83 i rättegångsreglerna får domstolen efter att ha hört generaladvokaten, när som helst, genom särskilt uppsatt beslut, besluta att den muntliga delen av förfarandet ska återupptas, bland annat om domstolen anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet.

27 I det nu aktuella fallet anser domstolen dock, efter att ha hört generaladvokaten, att den har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet, då handlingarna i målet innehåller de uppgifter som behövs för att domstolen ska kunna döma i målet och då berörda parter har haft tillfälle att yttra sig beträffande dessa såväl skriftligen som muntligen. Det saknas således anledning att återuppta den muntliga delen av förfarandet.

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 15 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på så sätt att den är tillämplig när en förvaltningsrättslig ansökan till domstol om åtgärder till skydd för barn har ingetts av den behöriga myndigheten i en medlemsstat, såsom den i det nationella målet, i ett fall där en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig är att en myndighet i denna andra medlemsstat därefter inleder ett nytt domstolsförfarande – skilt från det som inletts i den första medlemsstaten – med stöd av den myndighetens nationella rätt och, möjligtvis, avseende andra faktiska omständigheter.

29 Artikel 15 i förordning nr 2201/2003 ingår i avsnitt 2 i kapitel II i denna förordning, och i detta avsnitt uppställs ett antal behörighetsregler som gäller i mål om föräldraansvar. Artikel 15 innehåller en särskild behörighetsregel som utgör ett undantag från den regel om allmän behörighet i artikel 8 i förordningen som innebär att det är domstolarna i den medlemsstat där barnet har hemvist som är behöriga att pröva målet i sak.

30 Med hänsyn till systematiken i avsnitt 2 i kapitel II i förordning nr 2201/2003 och till den plats där artikel 15 har införts, finns det skäl att anse att den artikeln har samma materiella tillämpningsområde som alla andra behörighetsregler i det avsnittet och särskilt artikel 8 i förordningen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 november 2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, punkt 44).

31 Visserligen framgår det av artikel 1.1 och 1.2 i förordning nr 2201/2003 att dessa behörighetsregler ska tillämpas på ”civilrättsliga frågor” om tillerkännande, utövande, delegering, upphörande eller begränsande av föräldraansvar, såsom detta definieras i artikel 2.7 i förordningen.

32 Emellertid har domstolen redan vid flera tillfällen slagit fast att behörighetsreglerna i förordning nr 2201/2003 beträffande föräldraansvar ska tolkas mot bakgrund av skäl 5 i förordningen, det vill säga som att de är tillämpliga i mål om föräldraansvar som rör vidtagande av åtgärder till skydd för barn, även i de fall då dessa mål betraktas som förvaltningsrättsliga mål enligt en medlemsstats nationella rätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 november 2007, C, C-435/06, EU:C:2007:714, punkterna 34 och 50–51, dom av den 2 april 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, punkterna 24 och 27–29, och dom av den 26 april 2012, Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punkterna 60 och 61).

33 Av det ovan anförda följer att artikel 15 i förordning nr 2201/2003 är tillämplig när en förvaltningsrättslig ansökan till domstol om åtgärder till skydd för barn har ingetts av den behöriga myndigheten i en medlemsstat i syfte att utverka åtgärder som rör föräldraansvar.

34 Vad därefter beträffar frågan huruvida artikel 15 i förordning nr 2201/2003 kan tillämpas i ett fall där en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig är att en myndighet i den medlemsstaten därefter inleder ett nytt domstolsförfarande – skilt från det som inletts i den första medlemsstaten – med stöd av den myndighetens nationella rätt och, eventuellt, med beaktande

av andra faktiska omständigheter, konstaterar EU-domstolen följande. Det framgår av artikel 15.1 att en sådan behörighetsförklaring förutsätter att en begäran har framställts till den aktuella domstolen antingen av parterna i målet eller av den behöriga domstolen i den första medlemsstaten.

35 Däremot framgår det inte vare sig av denna artikel eller av någon annan artikel i förordning nr 2201/2003 att en sådan begäran, från parterna i målet eller från den normalt behöriga domstolen, skulle vara underkastad något ytterligare processuellt villkor utöver det som nämnts i föregående punkt.

36 Eftersom en nationell processuell bestämmelse enligt vilken en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig är att en myndighet i denna andra medlemsstat därefter inleder ett nytt domstolsförfarande som är skilt från det som inletts i den första medlemsstaten kan tillämpas först efter det att den normalt behöriga domstolen har beslutat att begära att målet ska överföras till en domstol i en annan medlemsstat med tillämpning av artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 och efter det att den andra domstolen har beslutat att förklara sig behörig med stöd av artikel 15.5 i förordningen, kan en sådan bestämmelse inte anses utgöra hinder för dessa beslut.

37 Vidare uppställer artikel 15 i förordning nr 2201/2003 inte hinder för att det förhållandet att myndigheten i den andra medlemsstaten inleder ett separat domstolsförfarande eventuellt kan föranleda domstolen i den andra medlemsstaten att ta hänsyn till andra faktiska omständigheter än de som skulle ha kunnat beaktas av den domstol som först var behörig. Tvärtom är denna eventualitet en naturlig följd av att det genom denna artikel har införts en möjlighet att överföra ett mål till en bättre lämpad domstol.

38 Av de skäl som anförts ovan ska den första frågan besvaras på följande sätt. Artikel 15 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på så sätt att den är tillämplig när en förvaltningsrättslig ansökan till domstol om åtgärder till skydd för barn har ingetts av den behöriga myndigheten i en medlemsstat i syfte att utverka åtgärder som rör föräldraansvar, såsom den i det nationella målet, i ett fall där en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig är att en myndighet i denna andra medlemsstat därefter inleder ett nytt domstolsförfarande – skilt från det som inletts i den första medlemsstaten – med stöd av den myndighetens nationella rätt och, eventuellt, med beaktande av andra faktiska omständigheter.

Den tredje, den fjärde och den sjätte frågan

39 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje, den fjärde och den sjätte frågan för att få klarhet i hur den ska tolka begreppen ”domstol som är bättre lämpad” och ”barnets bästa” i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003, och hur dessa två begrepp hänger samman.

40 Enligt artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 får de domstolar i en medlemsstat som är behöriga att pröva ett mål i sak begära att målet, eller en specifik del av målet, ska överföras till en domstol i en annan medlemsstat, som barnet har en särskild anknytning till, om de anser att den domstolen är bättre lämpad att pröva målet och om det är till barnets bästa.

41 Eftersom begreppen ”domstol som är bättre lämpad” och ”barnets bästa” i nämnda bestämmelses mening inte definieras i någon annan bestämmelse i förordning nr 2201/2003, ska de tolkas utifrån det sammanhang de ingår i och mot bakgrund av de mål som eftersträvas genom förordningen.

42 Först och främst framgår det av skäl 12 i förordning nr 2201/2003 att de behörighetsregler som fastställs i denna förordning i fråga om föräldraansvar är utformade med hänsyn till barnets bästa.

43 Kravet på att en överföring av ett mål till en domstol i en annan medlemsstat ska vara till barnets bästa utgör, såsom generaladvokaten sammanfattningsvis anfört i punkt 70 i sitt förslag till avgörande, ett uttryck för den vägledande princip som dels följdes av lagstiftaren vid utformningen av förordningen, dels ska styra hur denna förordning tillämpas i ärenden om föräldraansvar som omfattas av den (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 2008, Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, punkt 51, dom av den 1 oktober 2014, E, C-436/13, EU:C:2014:2246, punkt 45, och dom av den 12 november 2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, punkt 48).

44 Det ska också konstateras att beaktandet av barnets bästa i förordning nr 2201/2003, såsom framgår av skäl 33 i förordningen, syftar till att säkerställa respekt för barnets grundläggande rättigheter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 december 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punkterna 53–55, och dom av den 5 oktober 2010, McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, punkt 60).

45 För att se till att barnets bästa beaktas vid tillämpningen av behörighetsreglerna i förordning nr 2201/2003 när det gäller föräldraansvar har unionslagstiftaren använt sig av kriteriet om närhet. Detta framgår av skäl 12 i förordningen.

46 Enligt det kriteriet är det i regel barnets hemvist vid tidpunkten för väckande av talan som, i enlighet med artikel 8.1 i förordning nr 2201/2003, avgör vilken av medlemsstaternas domstolar som är behörig i ett mål om föräldraansvar.

47 Emellertid är det möjligt enligt artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 att överföra ett visst mål till en domstol i en annan medlemsstat än den där den normalt behöriga domstolen är belägen, med förbehållet – vilket framgår av skäl 13 i förordningen – att överföringen måste uppfylla särskilda villkor och att en sådan överföring endast kan ske i undantagsfall.

48 Den regel i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 som avser överföring till en domstol i en annan medlemsstat utgör således en regel om särskild behörighet som utgör ett undantag från regeln om allmän behörighet i artikel 8.1 i förordningen, vilket innebär att den ska tolkas strikt (se, analogt, dom av den 23 december 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punkt 38, och dom av den 21oktober 2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, punkt 41).

49 Mot denna bakgrund ska artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 tolkas på så sätt att den domstol i en medlemsstat som normalt är behörig att döma i ett mål endast kan begära överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat om den kan bryta den starka presumtion som talar för att den ska behålla den behörighet som den har enligt förordningen. Detta har framhållits av generaladvokaten i punkt 90 i förslaget till avgörande.

50 Det ska närmare bestämt erinras om, för det första, att en domstol i en medlemsstat enligt artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 endast kan överföra ett mål om föräldraansvar till en domstol i en annan medlemsstat som barnet har en ”särskild anknytning” till.

51 Fastställandet av huruvida det i ett visst mål föreligger en sådan anknytning ska göras med tillämpning av kriterierna i den uttömmande uppräkningen i artikel 15.3 i förordning nr 2201/2003. Det betyder att möjligheten till överföring av mål inte omfattar sådana mål där ingen av dessa omständigheter föreligger.

52 Samtliga dessa omständigheter vittnar om – om inte uttryckligen, så åtminstone genom sitt innehåll – att det barn som målet rör har en nära relation till en annan medlemsstat än den i vilken den domstol som är behörig att pröva målet i sak enligt artikel 8.1 i förordningen är belägen.

53 De första två kriterierna handlar nämligen om att barnet har haft hemvist i den andra medlemsstaten, antingen före eller efter den tidpunkt då talan väcktes vid den normalt behöriga domstolen. Det tredje kriteriet avser barnets medborgarskap. Det fjärde kriteriet innebär att barnets nära relation till den andra medlemsstaten i de relevanta målen härleds från den egendom som tillhör barnet. Det femte kriteriet grundar sig på den anknytning som barnet har till en annan medlemsstat via sina anhöriga.

54 Med hänsyn till dessa kriteriers beskaffenhet finner EU-domstolen att den behöriga domstolen, vid tillämpningen av artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 i ett visst mål, ska ställa sig frågan hur pass betydelsefull och stark den ”allmänna” anknytning som föreligger mellan denna domstol och barnet (i enlighet med artikel 8.1 i förordningen) är jämfört med den ”särskilda” anknytning som en eller flera av de omständigheter som nämns i artikel 15.3 i förordningen vittnar om och som i det enskilda fallet föreligger mellan barnet och vissa andra medlemsstater.

55 Att det föreligger en ”särskild” anknytning i den mening som avses i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003, som är relevant i förhållande till omständigheterna i målet, mellan barnet och en annan medlemsstat, är dock inte nödvändigtvis i sig avgörande för frågan huruvida det dessutom ska anses att en domstol i denna andra medlemsstat är bättre lämpad att pröva målet än den behöriga domstolen. Lika lite gäller detta frågan huruvida, för det fall det förhåller sig på det sättet, en överföring av målet till den domstolen skulle vara till barnets bästa.

56 Det betyder att det, för det andra, även ankommer på den behöriga domstolen att, fastställa huruvida det, i den andra medlemsstat till vilken barnet har en särskild anknytning, finns en domstol som är bättre lämpad att pröva målet.

57 För att göra detta ska den hänskjutande domstolen bedöma huruvida en överföring av målet till den andra domstolen kan tillföra ett faktiskt och konkret mervärde när det gäller att fatta ett beslut beträffande barnet, jämfört med vad som skulle vara fallet om den första domstolen behåller målet. Till de omständigheter som domstolen kan beakta i detta sammanhang hör de processuella reglerna i den andra medlemsstaten, till exempel de som är tillämpliga på den bevisupptagning som behövs för handläggningen av målet. Däremot ska den behöriga domstolen, vid en sådan bedömning, inte beakta de materiella bestämmelser i den andra medlemsstaten som eventuellt kan komma att tillämpas av domstolen där, för det fall målet överförs dit. Ett sådant beaktande skulle nämligen strida mot principerna om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna och om ömsesidigt erkännande av domar, vilka utgör grunden för förordning nr 2201/2003 (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 december 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, punkt 45, och dom av den 15 juli 2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, punkterna 70 och 71).

58 För det tredje innebär kravet på att överföringen är till barnets bästa att den behöriga domstolen, med beaktande av de konkreta omständigheterna i målet, försäkrar sig om att en eventuell överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat inte riskerar att få någon menlig inverkan på det berörda barnets situation.

59 Det ankommer på den behöriga domstolen att i detta syfte göra en uppskattning av den eventuella negativa inverkan som en sådan överföring skulle kunna få på barnets känslomässiga, familjemässiga och sociala relationer eller på barnets materiella situation.

60 Den behöriga domstolen kan också i detta sammanhang, med stöd av artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003, besluta att begäran om överföring inte ska avse hela målet, utan endast en specifik del av detta, om det är motiverat med hänsyn till de särskilda omständigheterna i målet. En sådan möjlighet kan aktualiseras framför allt när anknytningen till en annan medlemsstat inte direkt gäller barnet som sådant, utan en av personerna med föräldraansvar, av det skäl som anges i artikel 15.3 d i förordning nr 2201/2003.

61 Av det ovan anförda följer att den tredje, den fjärde och den sjätte frågan ska besvaras med att artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på följande sätt:

— För att kunna slå fast att en domstol i en annan medlemsstat till vilken barnet har en särskild anknytning är bättre lämpad ska den behöriga domstolen i en medlemsstat försäkra sig om att en överföring av målet till en sådan domstol kan tillföra ett faktiskt och konkret mervärde till prövningen av målet, med beaktande av bland annat de processuella regler som är tillämpliga i den andra medlemsstaten.

— För att kunna slå fast att en sådan överföring är till barnets bästa ska den behöriga domstolen i en medlemsstat bland annat försäkra sig om att överföringen inte riskerar att få en menlig inverkan på barnets situation.

Den andra och den femte frågan

62 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra och den femte frågan för att få klarhet i huruvida artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på så sätt att den behöriga domstolen i en medlemsstat är skyldig att vid tillämpningen av denna bestämmelse i ett mål om föräldraansvar beakta hur en eventuell överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat skulle påverka rätten till fri rörlighet för de berörda personerna eller skälet till att det aktuella barnets mor utnyttjade rätten till fri rörlighet innan talan väcktes vid den behöriga domstolen.

63 Det ska i detta sammanhang erinras om att regeln i artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 (såsom anges ovan i punkt 42), precis som förordningens övriga behörighetsregler avseende föräldraansvar, är utformad med hänsyn till barnets bästa. En prövning av frågan huruvida en överföring av ett mål i ett visst fall är till barnets bästa förutsätter (såsom anges ovan i punkt 58) att domstolen försäkrar sig om att en sådan överföring inte riskerar att få en menlig inverkan på barnets situation.

64 Av detta följer att risken för att en eventuell överföring ska få en menlig inverkan på barnets rätt till fri rörlighet ingår bland de omständigheter som ska beaktas vid tillämpningen av artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003.

65 Däremot ska hänsyn inte tas till andra personer som kan beröras av målet, förutom om sådana överväganden också är relevanta för bedömningen av den ovannämnda risken för barnet.

66 Således kan den eventuella inverkan som en sådan överföring kan få på rätten till fri rörlighet för övriga berörda personer, inklusive barnets mor, inte beaktas av den behöriga domstolen om denna inverkan inte kan få menliga återverkningar på barnets situation. På samma sätt förhåller det sig när det gäller skälet till att barnets mor utnyttjade sin rätt till fri rörlighet innan talan väcktes vid den behöriga domstolen.

67 Följaktligen ska den andra och den femte frågan besvaras enligt följande. Artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på så sätt att den behöriga domstolen i en medlemsstat inte är skyldig att, vid tillämpningen av denna bestämmelse i ett mål om föräldraansvar, beakta vare sig hur en eventuell överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat skulle påverka rätten till fri rörlighet för andra berörda personer än det aktuella barnet eller skälet till att barnets mor utnyttjade rätten till fri rörlighet innan talan väcktes vid den, om inte dessa omständigheter kan få menliga återverkningar på barnets situation.

Rättegångskostnader

68 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

1) **Artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000, ska tolkas på så sätt att den är tillämplig när en förvaltningsrättslig ansökan till domstol om åtgärder till skydd för barn har ingetts av den behöriga myndigheten i en medlemsstat i syfte att utverka åtgärder som rör föräldraansvar, såsom den i det nationella målet, i ett fall där en nödvändig följd av att en domstol i en annan medlemsstat förklarar sig behörig är att en myndighet i denna andra medlemsstat därefter inleder ett nytt domstolsförfarande – skilt från det som inletts i den första medlemsstaten – med stöd av den myndighetens nationella rätt och, eventuellt, avseende andra faktiska omständigheter.**

2) **Artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på följande sätt:**

   — **För att kunna slå fast att en domstol i en annan medlemsstat till vilken barnet har en särskild anknytning är bättre lämpad ska den behöriga domstolen i en medlemsstat försäkra sig om att en överföring av målet till en sådan domstol kan tillföra ett faktiskt och konkret mervärde till prövningen av målet, med beaktande av bland annat de processuella regler som är tillämpliga i den andra medlemsstaten.**

   — **För att kunna slå fast att en sådan överföring är till barnets bästa ska den behöriga domstolen i en medlemsstat bland annat försäkra sig om att överföringen inte riskerar att få en menlig inverkan på barnets situation.**

3) **Artikel 15.1 i förordning nr 2201/2003 ska tolkas på så sätt att den behöriga domstolen i en medlemsstat inte är skyldig att, vid tillämpningen av denna bestämmelse i ett mål om föräldraansvar, beakta vare sig hur en eventuell överföring av målet till en domstol i en annan medlemsstat skulle påverka rätten till fri rörlighet för andra berörda personer än det aktuella barnet eller skälet till att barnets mor utnyttjade rätten till fri rörlighet innan talan väcktes vid den, om inte dessa omständigheter kan få menliga återverkningar på barnets situation.**

Underskrifter